

ТМГ. XXXVII	Бр. 2	Стр. 555-565	Ниш	април - јун	2013.
-------------	-------	--------------	-----	-------------	-------

UDK 37+172.15+316.42

Прегледни рад

Примљено: 25. 02. 2013.

Ревидирана верзија: 03. 06. 2013

Одобрено за штампу: 04. 06. 2013.

Србољуб Д. Димитријевић

Универзитет у Нишу

Учитељски факултет

Врање

ПРОТИВУРЕЧНОСТИ ПАТРИОТСКОГ ВАСПИТАЊА У ГЛОБАЛИЗИРАЈУЋЕМ ДРУШТВУ

Апстракт

У глобализирајућем друштву постоје многе противуречности од којих је једна и противуречност у патриотском образовању, која настаје као последица једновременог живота у конкретном, посебном друштву и у светском друштву. Људи конкретно друштво, националну државу са националном културом, осећају као средину у којој остварују своје битне потребе изражавајући своје стваралаштво и остварујући своје достојанство, спремни да своје интересе подреде њеним интересима. Глобално друштво, светско друштво које настаје глобализацијом, нема садржаје које има посебно, те га зато људи не осећају као конкретно, другачије се односе према њему. Противуречност у патриотском образовању условљена је разликама између конкретног друштва – „примарне отаџбине“ и глобалног – светског друштва, као „секундарне отаџбине“. Аутор у раду разматра ову сложену проблематику са становишта чинилаца који је условљавају, указујући на негативне цивилизацијске промене које могу настати и могућности спречавања негативних промена.

Кључне речи: васпитање, теорија, култура, патриотизам, образовање

CONTRADICTIONS OF PATRIOTIC EDUCATION IN THE GLOBALIZED SOCIETY

Abstract

There are many contradictions in the globalized society, one of which is the contradiction in patriotic education, which is the result of living simultaneously in a specific local society and the global society. People see their specific local society, i.e. national state with a national culture, as the environment in which they exercise their

essential needs by expressing their creativity and establishing their dignity, prepared to subordinate their own interests to state interests. Global society, or a world society created by globalization, does not have the same content as a local society, which is why people do not see it as a concrete society and treat it differently. Therefore, contradiction in patriotic education is caused by differences between a particular society – the “primary homeland” – and the global society, as a “secondary homeland”. This paper discusses the aforementioned complex issue in terms of the factors that cause it, focusing on the negative civilizational changes that may occur and on the possibilities to prevent such changes.

Key words: Upbringing, Theory, Culture, Patriotism, Education

ГЛОБАЛИЗАЦИЈА КАО ОБЕЛЕЖЈЕ САВРЕМЕНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Сређином 20. века, у еволутивном развоју почели су процеси интеграције различитих друштава, који су се по својој суштини, садржају разликовали од интеграционих процеса у претходним историјским периодима људске цивилизације, и који су почели да се означавају као глобализација. Међутим, ако је било видљиво одвијање тих процеса вишеаспектног повезивања, није постојала сагласност о узроцима, садржини и њиховим историјским дoметима са становишта даљих промена у еволутивном развоју друштава, тј. о њиховом значају за развој људске цивилизације, која је била у кризи. У настојању да се тражи одговор на ово питање, полазећи од основних подручја успостављања овог процеса (економске, политичке и духовне историје) настао је већи број дефиниција појединих облика њеног испољавања, и саме појаве, тј. глобализације која обједињује све те облике и приступе, па је тако настало и више дефиниција глобализације са социолошког становишта. Према нашем схватању, глобализација *са социолошког становишта, може се дефинисати као друштвени процес повезивања, на основу економске повезаности, конкретних друштава, са многим противуречностима, у односе међузависности и културне повезаности, на основу нових информатичких технологија и средстава комуникација, тако да настаје на планети земљи светско друштво и свест појединаца о припадности, како њему тако и појединачним друштвима* (види шире: Марковић, 2001, стр. 11–18). Али, глобализација не представља само повезивање појединих друштава, већ и повезивање блокова (савеза) држава, правних, економских и војних блокова (Илијеску, 2003, стр.

30), који својим садржајима и карактеристикама могу утицати, и утичу, на глобализацију на нашој планети.¹

Глобализација је планетарни процес који води зближавању уникалних цивилизација и култура, омогућен научно-техничким достигнућима која су довела до повећања произвођачке моћи човека, сажимања простора и времена као претпоставки уједињења човечанства, *не употребом силе, већ употребом новца преко тржишта*, „замајац уједињавања је новац који тражи просторно тржиште да би се оплођивао“ (видети шире: Мозур и Чумаков, 2003, стр. 181–182). Глобализацијом настаје велико економско пространство потребно за немилосрдно такмичење и велике зараде и велика улагања у коме нема места за слабе (Барико, 2008, стр. 96). *Глобализација зато ствара глобално финансијско тржиште, омогућено фондовима финансијски развијених земаља, које има одређену самосталност у односу на проток робе и услуга*. У ствари, глобализација је процес одређен тржишним и не државним силама. Са њоме настаје у свету ново тројство тржиште – конкуренција – новац, са намером да се уздигне у врховну власт, која ће владати пословима планете, намећући своја правила државама и своје уједначавајуће норме народима упркос културним вредностима и идентитетима (Мајор, 1997, стр. 53). Упоредо са економском глобализацијом одвијала се и политичка, стварањем јединственог пространства са многим противуречностима између држава, њихових савеза и региона којима припадају. У таквим условима долази до потискивања тржишних односа меркантилизмом, приватне институције и њихови представници управљају друштвеним развојем уз моћну државу која штити њихове интересе (Обреновић, 2001–2002, стр. 90–96). *У оваквим условима државе чији привредни субјекти нису носиоци концентрације капитала у глобалним размерама постају економски зависне од транснационалних компанија и политички подређене државама „централног капитализма“* (Чомски, 1998, стр. 173).

Међутим, како економска и политичка глобализација доводе до ограничења суверенитета појединих држава, није дошло до укидања националних држава ни настанка неке наднационалне државе. До тога није дошло зато што државе нису само облици политичког организовања, у којима се остварује власт, већ се у њима остварују неке специјалне функције чије остваривање често представља изражавање специфичности развоја појединих држава и народа који у њима живе. Људи их зато доживљавају као социјалну средину у којој осећају сигурност, исказујући посебност својих култура и лично-

¹ Ова дефиниција глобализације формулисана је крајем прошлог, 20. века, на основу тадашњег развоја и проучавања глобализације и сигурно после десетак година тражи редефинисање.

сти. *Тако држава остаје и остаје место идентитета већине људи*, без обзира ко им је послодавац: национална или транснационална корпорација. Управо зато што државу осећа као део свог идентитета, појединцу се она указује као форма уједињавања друштва и појединца, као отаџбина у којој живи, и појединац осећа гордост и спреман је да је брани. Због тога друштва настоје да процесом васпитања и образовања, процесом социјализације развијају такво осећање (Подновац, 1991, стр. 1091), па се то чини и у условима глобализирајућег друштва, националним васпитањем, у циљу очувања и развијања националног идентитета (Марковић, 2010, стр. 32–35). Како се процењивао значај политичке социјализације у развијању патриотизма у њој можда најбоље илуструју следећа два примера. Ф. М. Достојевски је писао у „Дневнику“ да Наполеона није победила руска армија, већ руски учитељ. Други пример долази из САД. М. Биковарски, учитељ године „САД 1929“, на питање какве проблеме има амерички систем образовања, одговорио је да кључни проблем представља превиђена неопходност образовања сваког детета за одбрану земље и изразио очекивање да ће се наћи снаге да се детету пружи образовање које ће га учинити корисним и достојним грађанином који може преузети одговорност пред Америком и целим светом (преузето из: Жуков, 2003, стр. 243). Ова два примера указују на значај који се придаје образовању у развијању потребе и способности у заштити националног идентитета и државног интегритета. У том контексту оно представља значајан елемент политичке социјализације, и као такво садржи битне елементе идентификације неопходне за развијање љубави према етничкој заједници држави (отаџбини) (Видети опширније: Сливаного, 2002, стр. 361–363). Ти елементи су: *језик* (као средство осмишљавања и изражавања вредности света); *менталитет* (културно-психолошки стереотипи и обичаји понашања); *уметничка култура* (сликарство и др.) и *митологија* (систем вредности и осећања који леже у основи идентификације) (Мазур и Чумаков, 2003, стр. 1280). Усвајање ових образовних, и њима сличних садржаја треба да омогући усвајање тековина националне културе која рађа духовност, без које живот човека остаје без смисла.

ПАТРИОТСКО ОБРАЗОВАЊЕ И ГЛОБАЛНО ДРУШТВО

Разматрање о ограничењима патриотског васпитања и образовања у глобалном (тачније глобализирајућем друштву које означава друштво које води настанку глобалног друштва, чији настанак је још увек у току) и појмовног одређења *патриотизма*, као снажног осећања припадности домовини и спремности да интерес домовине стави изнад личних интереса осећајући гордост због ових осећања, указујемо да патриотизам представља и социјално-политички и морални

принцип који исказује праисконску везу човека за заједницу (Россиская социологическая энциклопедия, 1999, стр. 109–110), па се може сматрати једном од значајнијих особина сваког грађанина (Марковић, 2008, стр. 172). Полазећи од осврта на узрок, ток и последице глобализације, и појмовног одређења патриотизма и његове везаности за отаџбину, националну државу, националну културу у условима процеса глобализације, нарочито политичке, долази до ограничења или укидања суверенитета националних држава. Често, стварањем парадржавних организација и умањивањем значаја националних култура стварањем на неки начин планетарне културе, поставља се теоријско и практично питање каква је судбина патриотизма и патриотског васпитања. Да ли нестаје патриотизам као социјално-политички и морални принцип, или се трансформише и у ком правцу, и следствено томе шта се дешава са патриотским васпитањем (види шире: Марковић, 2006, стр. 213–237).

Одговори на ова питања садржани су у променама у друштву које производи глобализација. По скоро општеприхваћеном схватању, глобализација представља многоаспектни процес успостављања универзалних веза, који обухвата практично све аспекте друштвеног живота од економске до друштвене сфере, укључујући културу, образовање, језик, идеологију, вредности које у својој свеукупности представљају основне атрибуте глобалне цивилизације, па се друштво приказује као глобално „светско друштво“ (Чумаков, 2008, стр. 158–166). У ствари, са глобализацијом настаје *глобални систем* као нова информационо-техничка, економско-еколошка, научно-техничко и социјално-културна стварност са специфичним структурама и процесима (Григориев, 2006, стр. 60–61). Овај систем има, на неки начин, своју самосталност и просторе, прожет сложеним светско-привредним и међународним односима мењајући се по мери промена, природног и социјалног окружења човека, стварајући материјалну и духовну културу, формирајући индивидуално-личне интересе и вредности и различите циљеве развоја (Локабин, 2008, стр. 57). Овај систем отвара „два потпуно различита правца које односи међу цивилизацијама могу добити. Један се манифестује као њихово плодносно укрштање и међусобно обогаћивање, други као сукоб или *рат цивилизација* (Печујлић, 2002, стр. 140). Развијена и сложена структура човечанства, које постаје глобализирајуће „светско друштво“ изражава оба ова правца у елементима и у целинама тих елемената, њиховом супростављању и сукобљавању. Први правац доводи до глобалног социјално-економског система и означава се као *светска заједница*. Други правац доводи до стварања политичких система чији су елементи државе и означава се термином *међународна заједница*. Између светске и међународне заједнице постоји повезаност са многим противуречностима. Те противуречности произилазе и из чињенице што међународна заједница на неки начин, и у одређеном

смислу, остварује функцију управног система у односу на светску заједницу (Мазур и Чумаков, 2003, стр. 60). У склопу ових целина постаје одређене противуречности посебно између држава најчешће око настојања за успостављање унитарног, биолошког и више поларног света.

„Глобално геополитичко, економско и социјално-културно узајамно деловање на крају XX века карактерише супростављање па и борба две тенденције. *Прва*, економски јака и доминирајућа западна цивилизација на челу са САД тежи да унифицира цео свет по свом моделу и у властитом интересу. *Друга* одражава тежњу држава, народа и цивилизација ка мултиполарном и равноправном свету“ (Яновский, 1998, стр. 33).

У оквиру ових тенденција и између њих, постоје супростављања која указују на немогућност настајања монополарног светског поретка, већ у целини продубљују процес мултиполарности (Примаков, 2010, стр. 17).

Савремено друштво је мултиполарно, а не монополно. Оно је јединствено само у смислу појмовног разликовања од природе и међусобне повезаности свих аспеката друштвеног живота који се изражавају у посебним ентитетима са многим противуречностима које глобализација повезује у један систем. У том систему није положај свих ентитета исти: неки се оспоравају, други се у сложености услова и промена тешко исказују (видети и: Марковић, 2013). Са становишта наших разматрања у овом раду (о патриотизму и патриотском васпитању) посебну пажњу заслужују, и имају разматрање о нацији, националној држави, односима између њих и других облика друштвеног живота са становишта исказивања човека као личности, као стваралачког и вредносног бића (види шире: Марковић, 2007, стр. 11–22). У овом погледу посебну пажњу заслужује критичко промишљање односа између државе и људи који живе у њој, због тога што им држава пружа услове опстанка, појединци је доживљавају као отаџбину и осећају потребу да је штите и заштите, подређујући, ако затреба своје интересе интересима државе, осећајући гордост због припадања њој. Али, у условима глобализације настаје и *светско друштво* и свест појединца како о припадности конкретном друштву (држави, која се јавља његовом примарном домовином) тако и човечанству, које добија значење *светског друштва* (и које добија значење „секундарне домовине“), па се поставља питање, патриотских осећања. Да ли су она иста кад се ради о „примарној“ и „секундарној“ домовини? Одговори који се дају су различити и крећу се од давања примата човечанству, тј. светском друштву, до указивања да „светско друштво“, да би га људи осећали као и примарну отаџбину, мора остварити одређене услове. Ови одговори дају се у контексту општег филозофског погледа на свет и ставова о могућности и по-

треби изградње униполарног или вишеполарног друштва. У овом смислу треба схватити и указивања по којима „да би се припадало човечанству мора се приступити некој конкретној заједници“ (Марковић, 1994, стр. 348), а да би људи светско друштво осећали као своју „секундарну домовину“ у њему морају постојати услови живота који ће допринети да га људи осећају као своју заједницу. У овом смислу треба схватити и указивање да глобализација „подразумева строгу примену начела друштвене праведности за све становнике земље“ (Мајор, 1991, стр. 68).

Противуречности патриотског васпитања у глобализирајућем друштву условљене су различитим схватањима о „примарној“ држави (друштву) и „секундарној“ домовини, глобалном, „светском друштву“, о нацији и култури и њиховим односима у условима глобализације. Ове противуречности доводе до различитих сукобљавања, па и до неизвесности везаних за опстанак цивилизације. Зато је потребно ново промишљање о нацији и култури у условима глобализације са становишта законитости развоја цивилизације и могућности остваривања националне и светске безбедности (Јновский, 1999, стр. 48). У контексту таквог приступа потребно је да већа пажња буде посвећена проучавању не само економског већ и друштвеног развоја (Курц, 2000, стр. 48). Економски развој не води увек социјалном развоју, а социјални развој може да смањи сиромаштво, допринесе здрављу и благостању, и позитивно утиче и на смањење „напетости“ у глобализирајућем друштву.

Нација се у разматрањима о структури људског друштва, посебно кад је то разматрање повезано са разматрањима о патриотизму, одређује као заједница заједничког етничког порекла, али и заједница стварног живота са припадницима друге етничке заједнице која се прихвата као своја (Марковић, 2008, стр. 74). Она је историјска категорија која подлеже променама под утицајем друштвено-економских промена и њена дефиниција није „затворена“, већ отворена за допуну и редефинисање на основу резултата нових истраживања, како би формулација била усаглашена са садржајем појаве коју дефинише. А за такву њену развојност потребна су нова истраживања. У овом погледу интересантно је искуство развоја нације, у 20. веку. Упркос осудама и прорицањима нестанка нација, нације нису nestале, већ су оживеле, доживеле осмишљавање и окупљање. Зато њихово проучавање треба да укаже на изворе њиховог настанка у еволутивном развоју друштва. У таквом приступу значајно место треба да заузме и теорија *пационирности* руског научника Лава Гумелова (1912–1992). По тој теорији настанка једног народа локална је варијанта непоновљивог унутрашњег обликовања условљеног утицајем историјског пејзажног чиниоца. Као елементи природе етноси улазе у састав динамичког система у којима се налазе животиње, биљне

културе, природни и вештачки предели, рудно богатство и предмети културе. То су аналогно биоценозама, тзв. етноценозе. И следствено томе етничност је природна особина човека, а етничка припадност природна чињеница. Према овој теорији, у склопу одређеног пејзажа настају извесни процеси који утичу на духовност и обичаје народа, који дају обележја тим народима које они осећају као природну чињеницу (Кацура, 2003, стр. 784–785). Оваквим својим садржајем ова теорија представља, ако не теоријско утемељење сазнања о нацији, онда сигурно методолошки допринос таквом утемељењу (Ивахњок, 2012, стр. 69–70).

Теорија представља значајан допринос критичком промишљању савремених теорија о глобализацији и националним односима које представљају оправдање за међуцивилизацијске и међудржавне односе у којима се оспорава њихова самобитност и међу њима успостављају односи игноранције, нарочито у последњим деценијама двадесетог века када се, понекад, ставља *знак једнакости између глобализације и глобализма и врши промоција глобализма као облика остваривања и организовања хуманистичког, са тежњом униполарности светског система*. Исто тако, она је значајан чинилац критичког промишљања теорија по којима се индивидуална људска права стављају изнад националне и регионалне светиње и културне вредности, као да се не ради о њима као природним чињеницама у смислу ове теорије (Димитријевић, 2013, стр. 49).

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Противуречност патриотског васпитања у глобализирајућем друштву има своје *изворе у постојању културног плурализма, тј. у постојању више различитих унікалних култура и цивилизација*. Захваљујући „сажимању простора“ развојем модерних комуникационих средстава, између различитих унікалних култура и цивилизација постоје односи сукобљавања, како пише Фукујама (1997), али и указивања на могућност – настанка универзалне планетарне цивилизације (Мајор, 1991, стр. 70), јер различитост култура представља веран израз човечанства, *racio homo sapiensa*, и зато сваки народ има право не само да развија него и сачува своју културу. Али то не треба схватити као одсуство еволуције и прилагођавања динамици културе „планетарног света“. Глобализација, без обзира на то да ли ће и кад довести до стварања универзалне планетарне културе не би требало да буде праћена укидањем посебних унікалних култура, јер би то „лишило људски род једног од неопходних услова успеха и усавршавања – елемента разноврсности. У овом смислу треба схватити указивање да је у двадесет првом веку неопходно и очување „различитости од културне једнакости“ (Мајор, 1995, стр. 47). Са овог станови-

шта треба промислити и нова обележја патриотизма и патриотског васпитања у условима глобализације, која произилазе из *мултиетничности глобализирајућег друштва*, стварајући простор у патриотизму за све што је напредно и узвишено и код других народа. У овом схватању патриотизма и патриотског васпитања има своје место и образовање као друштвени процес (види шире: Марковић, 2003, стр. 5–14; Сузић, 2001, стр. 156).

Међутим, одређивање места патриотског васпитања у образовним садржајима, да би било у функцији одбране националног идентитета одбраном националне културе, мора се заснивати на објективном проучавању глобализације и на тим сазнањима формулисаној образовној политици која ће представљати усаглашавање глобалног и националног, патриотског васпитања (Аврамовић, 2010, стр. 67–80), и у том контексту уочити и основне проблеме и задатке заштите националног културног идентитета. (Марковић, 2000). Сазнања о узроцима и последицама глобализације, посебно сазнања да се западни свет већ деценијама назива међународном заједницом, а такву заједницу чини Вашингтон и они који се са њом слажу, при чему заправо амерички неолиберални капитализам под маском заштите људских права и извоза демократије фаворизује властиту економију, треба да послужи као теоријска основа за супростављање мондијалистима који својим ставовима и акцијама угрожавају националне културе и на њима засноване културне и политичке идентите, а не стајати пред њима „као жаба омађијана змијом“ (Данојлић, 2008, стр. 50).

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамовић, З. (2010). *Образовна политика између глобалног и националног васпитања*. У *Мogućност националног васпитање у време глобализације*. Врање: Учитељски факултет.
- Барико, А. (2002). *NEXT: Мала књига о глобализацији и свету будућности*. Београд, „Народна књига“ – Алфа.
- Григориев, С. И. (2006). *Словарь виталитской социологии*. Москва: Годарикс.
- Данојлић, М. (2008). У загрљај с непријатељима. *НИН*, 29, 50.
- Димитријевић, В. (2013). Кишобран за заштиту идентитета. *Печат*, 254, 49.
- Жуков, В. И. (2003). *Российские преобразования: социология, экономика, политика*. Москва: Академический проект.
- Илијеску, Ј. (2003). *Интеграција и глобализација – румунско виђење*. Панчево; „Libertatea“.
- Ивахњок, И.В. и Гумлёв, Л. Н. (2012). *Глобалистика, персонални, организацији*. Москва: Альфа
- Кацура, А. В. (2003). *Пассионираност*. У *Глобалистика –енциклопедия* (стр. 784-785). Москва: ЦНПП „Диалог“ и ОАО Издательство „Радуга“.
- Куриц, П. и други (2000). *Хуманистички манифест 2000*. Београд, „Филип Вишњић“.
- Мајор, Ф. (1997). *УНЕСКО идеал и акција*. Београд: Завод за међународну научну, техничку, просветну и културну сарадњу и Завод за уџбенике и наставна средства.

- Мајор, Ф. (1991). *Сутра је увек касно*. Београд: Југословенска ревија.
- Мајор, Ф. (1995). *Сећање на будућност*. Београд: Завод за међународну просветну, техничку, научну и културну сарадњу и Завод за уџбенике и наставна средства.
- Марковић, Д. Ж. (2013). *Глобализација и идентитети*. Београд: Српска академија образовања.
- Марковић, Д. Ж. (2010). Улога националног васпитања у очувању културног идентитета у глобализирајућем друштву. У *Мogućност националног васпитања у време глобализације*, стр. 32-35. Врање: Учитељски факултет.
- Марковић, Д. Ж. (2006). Глобализација и патриотско образовање. *Српска политичка мисао*, 1-2, 213-237.
- Марковић, Д. Ж. (2008) *Глобализација и високошколско образовање*. Ниш: Универзитет у Нишу.
- Марковић, Д.Ж. (2007). Национална држава и економија између глобализације и регионализације. У *Регионални развој и демографски токови земља Југоисточне Европе*, стр. 11-22. Ниш: Економски факултет Универзитета у Нишу.
- Марковић, Д. Ж. (2003). *Улога образовања у очувању националног идентитета у условима глобализације*. *Наша школа*, 3-4, 5-14.
- Марковић, Д. Ж. (2001). *Социологија и глобализација*. *Изабрана дела*, Књига VI. Београд и Ниш: Савремена администрација и Просвета.
- Марковић, Д. Ж. (2000). *Глобализација и проблеми очувања националног културног идентитета*. *Теме*, 2, ???.
- Марковић, М. (1994). *Оспоравања и ангажовања, изабрана дела књига 8: Оспоравања и ангажовања*. Београд: БИГЗ.
- Мозур, И.И. & Чумаков, А.Н. (2003). *Глобалистика – енциклопедија*. стр. 181-182 Москва: ЦНПП „Диалог“, ОАО издателство „Радуга“.
- Обреновић, З. (2001-2002). *Национална држава и изазови глобализације*. У *Зборник радова Филозофија и друштво*, стр. 90-96. Београд.
- Печулић, М. (2002). *Глобализација-два лика света*. Београд: „Гутенбергова галаксија“.
- Подунавац, М. (1993). Социјализација (политичка). У *Енциклопедија политичке културе*, стр. 1091. Београд : „Савремена администрација“ .
- Примаков, Ј. (2010). *Свет без Русије*. Београд: Службени гласник.
- Российская социологическая энциклопедия*, 2. (1999). Москва: Научные издательство „Большая российская энциклопедия“.
- Сливаного, О. Г. (2002). Патриотизам как социально-педагогическая проблема. *Безбедност Евроазије*, 2, 361-363.
- Сузић, Н. (2001). *Социологија образовања*. Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Фукујама, Ф. (1997). *Судар култура*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Чомски, Н. (1998). *Светски поредак-стари и нови завет*. Београд: Студентски културни центар (СКЦ).
- Чумаков, А.Н.(2008). *Глобалистика*. Москва: „Прспект“.
- Яновский, Р. (1999). *Глобальные изменения и социальная безопасность*. Москва: Академия.
- Яновский, Р.Г. (1998). Исток-запад- промена геополитичке ситуације. *Смисао*, 3, 33.

Srboljub D. Dimitrijević, University of Niš, Teacher Training Faculty, Vranje

CONTRADICTIONS OF PATRIOTIC EDUCATION IN THE GLOBALIZED SOCIETY

Summary

When considering globalization as the “global society”, it is necessary to begin with the process of connecting and uniting modern societies on planet Earth. Globalization is a global process leading to stronger bonds between unique civilizations and cultures. This process is enabled by scientific and technological achievements that led to the human ability to manufacture and to compression of space and time, as the preconditions for united humankind. However, creation of a new international order should not call into question the preservation of cultural and national identity of the nations affected by the process of globalization, nor should it call into question the state sovereignty of their countries or the preservation and expression of individual cultural identity and personal sovereignty. Accordingly, the state persists and also remains the place of identity for most of the people. Therefore, societies tend to preserve and develop their national identity through the process of education and upbringing within the globalizing society.

There are many contradictions in the globalized society, one of which is the contradiction in patriotic education, which is the result of living simultaneously in a specific local society and the global society. People see their specific local society, i.e. national state with a national culture, as the environment in which they exercise their essential needs by expressing their creativity and establishing their dignity, prepared to subordinate their own interests to state interests. Global society, or a world society created by globalization, does not have the same content as a local society, which is why people do not see it as a concrete society and treat it differently. Therefore, contradiction in patriotic education is caused by differences between a particular society – the “primary homeland” – and the global society, as a “secondary homeland”. Patriotic education for the preservation of sovereignty of ethnicities and cultures, originating in specific historical and civilizational conditions, does not necessarily contradict the national education, which aims to protect not only cultural identity, but also the stability and uniqueness of the state union, also originating in specific historical and civilizational conditions and circumstances.

This general approach to considering the need of contradictions of patriotic education should be reflected on (and realized) in the context of specific social relations in local societies. In this sense, the question of patriotic education in the age of globalization should also be considered in terms of factors that condition it.